

УДК 330.342:631.16

Наталія Ботвіна (Україна)

JEL classification: G32, G38

Наталія БОТВИНА

доктор економічних наук,
професор,
кафедра транспортних технологій та
менеджменту,
Одеська державна академія технічного
регулювання та якості, Україна
E-mail: nataliabotvina@ukr.net

© Наталія Ботвіна, 2020

Отримано: 21.01.2020 р.

Прорецензовано: 11.02.2020 р.

Рекомендовано до друку: 26.02.2020 р.

Опубліковано: 28.02.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ФУНКЦІОНУВАННЯМ СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

АНОТАЦІЯ

Робота системи фінансового контролю повинна бути спрямована на досягнення поставлених фінансовою політикою цілей. Роль системи фінансового контролю полягає в моніторингу ефективності використання фінансових ресурсів, оптимальності фінансових потоків, створення інформаційної бази для прийняття фінансових рішень щодо усунення недоліків чи регулювання цілей фінансової політики. Виходячи із застосування у дослідженні системного підходу, необхідно також відмітити, що система фінансового контролю не функціонує ізольовано, а є підсистемою складнішої системи. Також не виключено, що у її складі треба розмежовувати дрібніші підсистеми.

Метою статті є розкриття основних проблем фінансового контролю за функціонуванням системи та механізму фінансової політики.

В статті здійснено обґрунтування функцій фінансового контролю яке повинне сприяти становленню і зміцненню підприємництва, набути подальшого розвитку принципи функціонування системи фінансового контролю, шляхом обґрунтування принципу граничності застосування контрольних процедур. Визначаючи місце системи фінансового контролю в реалізації фінансової політики забезпечення сталого розвитку аграрної сфери, ми дійшли висновку, що система внутрішнього контролю є підсистемою фінансової політики.

Ботвіна Н. Фінансовий контроль за функціонуванням системи та механізму фінансової політики держави. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 1. С. 38-41.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.038>

Ключові слова: фінансова політика; фінансовий контроль; механізм; ефективність.

UDC 330.342:631.16

JEL classification: G32, G38

Natalia BOTVINA

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Department of Management,
Odessa State Academy of the Technical Adjusting
and Quality, Ukraine
E-mail: nataliabotvina@ukr.net

© Natalia Botvina, 2020

Received: 21.01.2020

Revised: 11.02.2020

Accepted: 26.02.2020

Online publication date: 28.02.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Natalia Botvina (Ukraine)

FINANCIAL CONTROL FOR THE FUNCTIONING OF THE SYSTEM AND MECHANISM OF THE STATE FINANCIAL POLICY

ABSTRACT

The functioning of the financial control system should be aimed at achieving the goals set by the financial policy. The role of the financial control system is to monitor the efficiency of financial resources, the optimality of financial flows, the creation of an information base for financial decisions to address deficiencies or regulate the objectives of financial policy. Based on the application of the systems approach in the study, it should also be noted that the system of financial control does not operate in isolation, but is a subsystem of a more complex system. It is also possible that it should be distinguished between smaller subsystems.

The purpose of the article is to reveal the main problems of financial control over the functioning of the system and the mechanism of financial policy.

The article substantiates the functions of financial control, which should contribute to the formation and strengthening of entrepreneurship, further developed the principles of the financial control system, by substantiating the principle of limitation of the application of control procedures. Determining the place of the system of financial control in the implementation of financial policy to ensure sustainable development of the agricultural sector, we concluded that the system of internal control is a subsystem of financial policy.

Botvina, N. (2020). Financial control for the functioning of the system and mechanism of the state financial policy. *Economic analysis*, 30 (1, Part 1), 38-41.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.038>

Keywords: financial policy; financial control; mechanism; efficiency.

Вступ

Роль контролю багато дослідників, передусім зводили до порівняння планових та фактичних показників. За планової економіки цей метод фінансового контролю мав особливу вагу. Однак, система фінансового контролю в агросфері покликана не лише виявляти існуючі відхилення з метою їх усунення, а має набагато глибший зміст. К. Лебедев виділяє контроль внутрішніх процесів та контроль зовнішнього середовища [4]. Перший складається, на його думку, з оцінки та розробки коректуючі заходів, другий – з виявлення відхилень та застосування заходів з їх усунення. Він також стверджує, що контроль покликаний віднаходити не лише загрози, але й нові можливості. Тобто, система фінансового контролю, певною мірою працює на досягнення поставлених фінансовою політикою цілей. Однак, на цьому її роль не обмежується. Після виявлення відхилень, система повинна запропонувати такий механізм, який дозволив би визначити оптимальні заходи: усунути негативний вплив чинників, що спричинили відхилення.

Роль системи фінансового контролю полягає в моніторингу ефективності використання фінансових ресурсів, оптимальності фінансових потоків, створення інформаційної бази для прийняття фінансових рішень щодо усунення недоліків чи регулювання цілей

фінансової політики.

Виходячи із застосування у дослідженні системного підходу, необхідно також відмітити, що система фінансового контролю не функціонує ізольовано, а є підсистемою складнішої системи. Також не виключено, що у її складі треба розмежувати дрібніші підсистеми.

Мета статті

Метою статті є розкриття основних проблем фінансового контролю за функціонуванням системи та механізму фінансової політики.

Виклад основних результатів дослідження

Розгляданню проблем, що пов'язані з фінансовим контролем останній час присвячено досить багато робіт провідних спеціалістів: О. Гудзь, О. Гривківська, М. Дем'яненко, Ю. Лупенко, П. Макаренко, О. Непочатенко, О. Олійник, О. Петрук, Н. Прокопенко, О. Прутська, В. Рудик, П. Саблук, В. Синчак, П. Стецюк, Л. Худолій, які розглядали проблеми фінансового контролю, фінансової політики, фінансового механізму.

Важливу роль у класифікації фінансового контролю мають методи контролю, тобто конкретні способи і прийоми здійснення контрольних функцій. Методами фінансового контролю є: перевірка, обстеження, моніторинг і ревізія.

Використання різних видів форм і методів фінансового контролю має важливе значення для ефективного функціонування фінансового механізму організації економіки.

При проведенні фінансового контролю як засобу підвищення ефективності фінансового механізму організації економіки слід пам'ятати про основні його принципи: законність; повнота; компетентність; достовірність; самодостатність; безперервність; доцільність; своєчасність; відповідальність; оперативність; ефективність.

При виявленні випадків нецільового витрачання державних коштів і використання набутого за рахунок цих коштів майна, а також на відповідності діяльності накресленим цілям, програмам і пріоритетам, підводяться відповідні висновки, які змінюють ситуацію.

Останнім часом фінансовий контроль виконує важливу роль у використанні бюджетних коштів. Держава використовує бюджет для здійснення територіального, внутрішнього і міжгалузевого розподілу і перерозподілу ВВП з метою вдосконалення структури суспільного виробництва і забезпечення соціальних гарантій населенню. Іншими словами, бюджет – дієвий фінансовий метод організації економіки. У зв'язку з цим важливого значення набуває фінансовий контроль з боку держави за законністю і обґрунтованістю виконання фінансових операцій, створення і використання фондів фінансових ресурсів на цілі економічного і соціального розвитку держави. Так,

в результаті контрольно-перевірочних заходів Рахункової палати України бюджетних правопорушень (незаконного, у тому числі нецільового), а також неефективного використання коштів Державного бюджету України та державних позабюджетних фондів у 2019 р. виявлено на загальну суму 43,2 млрд.

Колегія Рахункової палати у 2019 році зробила висновок про відсутність цілеспрямованої і системної державної політики, яка б забезпечила гарантування продовольчої безпеки країни та перетворення аграрного сектору на конкурентоспроможний на внутрішньому і зовнішньому ринках сектора економіки держави.

Проведені перевірки органами державного фінансового контролю в агросфері виявили певні бюджетні правопорушення, зокрема незаконне, нецільове та неефективне використання коштів, використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства; незаконне збільшення обсягів дотацій та субсидій; використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав. Збільшення таких фактів використання бюджетних коштів обумовлене неефективним підходом розпорядників бюджетних коштів до наданих їм державних ресурсів.

У структурі факторів, що призвели до втрат фінансових ресурсів найбільшу частку займають неефективна діюча система планування прогнозованої потреби в коштах бюджетних програм та недостатнє розуміння кінцевої мети реформ, не врахування існуючих проблем.

За джерелами інформації фінансовий контроль поділяється на документарний і фактичний. Зрозуміло, що документарний контроль ґрунтується на вивченні даних фінансової документації, а фактичний – на даних фактичної перевірки в натуральних показниках.

Наступним видом фінансового контролю у загальній схемі є контроль за цільовою спрямованістю контрольних дій. Тут виділяються: стратегічний фінансовий контроль – він спрямовується на вирішення питань стратегії розвитку підприємства чи організації, і тактичний – питань поточної фінансової діяльності.

За місцем здійснення фінансового контролю його поділяють на контроль на місцях, коли суб'єкт виконує контрольні дії безпосередньо на підконтрольному об'єкті, і дистанційний, коли об'єкт контролюється на відстані за допомогою інформації, яка передається за допомогою засобів зв'язку.

Необхідно змінити підходи представників контрольних органів до виконання своїх функціональних обов'язків. Поки що у переважаючій більшості випадків вони володіють комплексом «пошуку злочинця», завдання будь-що знайти порушення тощо. Саме це, на нашу думку, є

www.econa.org.ua

основною причиною того, що у фінансовому контролі виникають тіньові сторони: виявляються порушення на десятки-сотні гривень; але в державі фінансовий контроль має бути організований так, щоби розкривалися всі порушення, тобто і на більші суми. Тоді він, разом з іншими чинниками, зможе підірвати тіньову економіку.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Виходячи із поставлених цілей, ми здійснили обґрунтування функцій фінансового контролю яке повинне сприяти становленню і зміцненню підприємництва. Тимчасом така допомога не надається.

Все це засвідчує, що процес забезпечення фінансової політики Україні через посередництво фінансового контролю вимагає подальшого удосконалення.

Ми здійснили обґрунтування використання системного підходу при дослідженні особливостей фінансового контролю, в результаті чого сформулювали власне бачення поняття «система фінансового контролю». Також при дослідженні

ролі системи контролю ми встановили, що після виявлення відхилень, роль системи зводиться до забезпечення такого механізму, який дозволить визначити оптимальні заходи: усунути негативний вплив факторів, що спричинили відхилення, чи переглянути адекватність заданих цілей фінансової політики. У даній статті набули подальшого розвитку принципи функціонування системи фінансового контролю, шляхом обґрунтування принципу граничності застосування контрольних процедур. Визначаючи місце системи фінансового контролю в реалізації фінансової політики забезпечення сталого розвитку аграрної сфери, ми дійшли висновку, що система внутрішнього контролю є підсистемою фінансової політики.

Треба зазначити, що при поглибленні дослідження у цьому напрямку доцільно визначити, які саме фактори зовнішнього середовища впливають на систему фінансового контролю при реалізації фінансової політики забезпечення сталого розвитку, та виявити вплив факторів внутрішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про результати аналізу використання коштів Державного бюджету України. Київ: Рахункова палата України, – 2018-2019. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16720005>.
2. Статистична інформація Державного комітету статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ботвина Н. А. Роль финансовой политики в экономическом развитии агросферы Украины. Финансовые аспекты развития государства, регионов и субъектов хозяйствования: современное состояние и перспективы: тезисы V международной научно-практической конференции Одесского национального университета имени И. И. Мечникова. Одеса. 2017. С. 63-64.

REFERENCES

1. Zvit pro rezul'taty analizu vykorystannya koshtiv Derzhavnoho byudzhetu Ukrainy. (2019). Kyiv: Rakhunkova palata Ukrainy. Retrieved from: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16720005>.
2. Statystychna informatsiya Derzhavnoho komitetu statystyky. (2019). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Botvina, N. A. (2017). Rol' finansovoy politiki v ekonomicheskoy razvitii ahrosfery Ukrainy. *Finansovye aspekty razvitiya hosudarstva, rehionov i subektov khozyaystvovaniya: sovremennoe sostoyanie i perspektivy* Odesskoho natsyonal'noho universiteta imeni I. I. Mechnikova. Odesa. 2017.S.63-64.